

COLINDATUL ÎN CEATĂ BĂRBĂTEASCĂ ÎN STUDIILE ETNOLOGULUI NICOLAE BĂIEȘU¹

10.5281/zenodo.3525138

Doctor în filologie **Mariana COCIERU**

e-mail: mcocieru@mail.ru

Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu”

MEN'S GROUP COLINDAT², CHRISTMAS-TIME RITUAL IN THE STUDIES OF ETHNOLOGIST NICOLAE BĂIEȘU

Summary. The article summarizes the contribution of the ethnologist Nicolae Băieșu to the identification, registration and scientific research of an ancient traditional culture form: *Men's group colindat*, *Christmas-time ritual*. Framed in the repertoire of winter calendar holidays, the respective ethnocultural phenomenon responds generously and sufficiently to the arguments regarding the viability of the spiritual inheritance in the contemporary world. The studies of the laborious folklore will demonstrate in detail the complexity and importance of this element in the traditional habitat, which, despite all the attempts made by the totalitarian regime, has resisted, consolidated and perpetuated in full modernity, globalization and technological avalanche. Obviously, this is due not only to the folklore performers who continued to promote the tradition, excluding the impediments, but also to the specialists in the field, who were aware of the patrimonial value of the respective constituent in danger of extinction. They strengthened their efforts and capacities to safeguard it., including it in the list of the most representative elements of the world cultural treasure.

Keywords: *Men's group colindat*, *Christmas-time ritual*, intangible cultural heritage, custom, ethno-cultural phenomenon.

Rezumat. Articolul sintetizează contribuția etnologului Nicolae Băieșu la identificarea, înregistrarea și cercetarea științifică a unei străvechi forme de cultură tradițională – *Colindatul în ceată bărbătească*. Încadrat în repertoriul sărbătorilor calendaristice de iarnă, respectivul fenomen etnocultural răspunde cu generozitate și argumente suficiente dezideratului cu privire la viabilitatea moștenirii spirituale în contemporaneitate. Studiile laboriosului folclorist vor demonstra cu lux de amănunte complexitatea și importanța acestui element în habitatul tradițional, care, în pofda tuturor încercărilor parvenite din partea regimului totalitar, a rezistat, s-a consolidat și a perpetuat în plină modernitate, globalizare și avalanșă tehnologică. Evident, acest lucru se datorează nu doar performerilor de folclor care au continuat să promoveze tradiția, excluzând impedimentele, ci și specialiștilor în domeniu, care au conștientizat valoarea patrimonială a respectivului constituent aflat în pericolul dispariției și și-au consolidat eforturile și capacitățile de a-l salvarda, incluzându-l în lista celor mai reprezentative elemente ale tezaurului cultural mondial.

Cuvinte-cheie: *Colindatul în ceată bărbătească*, patrimoniu cultural imaterial, obicei, fenomen etnocultural.

Elementul patrimoniului cultural imaterial *Colindatul în ceată bărbătească* reprezintă și actualmente un subiect de investigație generos și incitant, fiind abordat de numeroși cercetători consacrați, atât din țară, cât și din afara ei. În mediul academic al Republicii Moldova fenomenul cultural a fost studiat mai profund de profesorul etnolog Nicolae Băieșu într-o serie de lucrări monografice fundamentale și culegeri de folclor, dintre care menționăm: *Poezia populară moldovenească a obiceiurilor de Anul Nou* (1972), *Poezia populară a obiceiurilor calendarice* (1975, volum din seria *Creația populară moldovenească*); *Folclorul ritualic și viața* (1981); *Să trăiți, să-nfloriți: Din poezia obiceiurilor calendarice*

(antologie de folclor din seria *Mărgăritar*, 1984); *Sărbători domnești (închinare Maicii Domnului și Mântuitorului): studiu, culegere de texte folclorice și etnografice* (vol. I, 2004; vol. II, 2007); *Tradiții etno-folclorice ale sărbătorilor de iarnă* (2008); *Obiceiurile și folclorul sărbătorilor de iarnă (Tipologie. Corpus de texte etnografice și folclorice)* (2014, volum din proiectul *Tezaurul folcloric al românilor din Republica Moldova, Ucraina, Federația Rusă*). Ultima lucrare reprezintă o contribuție esențială la cercetarea și sistematizarea materialelor etnofolclorice privind obiceiurile calendaristice de iarnă, fiind considerată de specialiști cel mai amplu și valoros studiu științific în acest domeniu efectuat de ilustrul și laboriosul folclorist.

Preocupat de salvardarea moștenirii culturale a românilor din Republica Moldova și localitățile românești din Ucraina și Federația Rusă, Nicolae Băieșu a susținut și îndrumat, în calitate de consultant științific,

¹ Comunicare susținută în cadrul Conferinței științifice „In memoriam: Nicolae Băieșu – 85 de ani de la naștere”, Academia de Științe a Moldovei, 25 iunie 2019.

² Caroling in the men's group.

grupul de cercetători ai tezaurului etnofolcloric (etnografi, etnomuzicologi și muzeografi), care au pregătit și editat în 2011 un studiu esențial despre elementul de patrimoniu *Colindatul în ceată bărbătească*. Lucrarea, realizată sub patronajul Academiei de Științe a Moldovei, Ministerului Culturii al Republicii Moldova și Comisiei Naționale pentru Salvagardarea Patrimoniului Cultural Imaterial, a constituit o latură importantă în pregătirea dosarului „*Colindatul în ceată bărbătească*, candidat pentru înscriere în patrimoniul cultural imaterial mondial”. Atât documentarea științifică a fenomenului, cât și semnificația lui cutumiară a devenit un argument considerabil pentru includerea acestuia în anul 2013 în *Lista Reprezentativă a Patrimoniului Cultural Imaterial al Umanității (Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity)* inițiată de Comitetul Interguvernamental pentru Salvagardarea Patrimoniului Cultural Imaterial al UNESCO în urma *Convenției Internaționale privind Salvagardarea Patrimoniului Cultural Imaterial*, adoptată la Paris la 17 octombrie 2003.

În lucrările de referință ale etnologului Nicolae Băieșu studierea obiceiurilor calendaristice pornește de la convingerea cercetătorului că o asemenea documentare bazată pe investigațiile concrete de teren, precum și pe informațiile pe care ni le pot oferi studiile de folcloristică cu referire la subiect, disciplinele complementare: sociologia, antropologia, arheologia folcloristică, istoria mentalităților tradiționale, religia, lingvistica etc. contribuie esențial la perceperea efectivă a specificului nostru cultural, la soluționarea aspectelor problematice ale originii și continuității etnice, definirea constituentelor ce caracterizează originalitatea comunității tradiționale românești. „Pentru aprecierea corectă a tezaurului etno-folcloric calendaristic, concluzionează folcloristul, este necesar a vedea geneza – momentele esențiale ale istoriei neamului, condițiile istorice, economice și culturale în care au putut lua naștere aceste creații populare” [1, p. 18]. Ulterior, în argumentul semnat pentru Proiectul instituțional fundamental „Tezaurul folcloric al românilor (Basarabia, Transnistria, Nordul Bucovinei, Transcarpatia)”, susținând aceeași convingere, el va sublinia valoarea memoriei colective pentru definirea identității românești: „Creațiile etno-folclorice constituie un compartiment deosebit de important al culturii populare naționale, fiind una din expresiile autentice ale fiecărei etnii. Operele acestea, alături de materialele istorice și lingvistice, sunt cheazășia menținerii specificului, originalității unui neam. Ele reflectă, în mod artistic, munca, traiul, moravurile, lupta poporului împotriva diverșilor inamici, pentru libertate, prosperare” [2, p. 4]. În aceeași ordine de idei, se realizează și observațiile acad.

Sabina Ispas: „Colindatul pare a fi un punct central în jurul căruia se coagulează preocupările intelectualilor români care susțineau, cu argumentele furnizate de cultura populară tradițională, unitatea și specificitatea identității românești” [3, p. 12].

Analizând întreaga creație științifică observăm că folcloristul Nicolae Băieșu a excelat în câteva domenii de cercetare: istoria folcloristicii, poezia obiceiurilor calendaristice, folclorul copiilor, metodologia investigației folclorice, documentarea și conservarea materialului de teren, etimologia termenilor folclorici ș. a. Valoarea științifică a lucrărilor editate de etnologul Nicolae Băieșu a sporit grație interpretării prin stabilirea asemănarilor și deosebirilor dintre moștenirea culturală românească și creația spirituală a altor popoare. Analiza comparativă a obiceiurilor și tradițiilor calendaristice românești a augmentat interesul față de specificul imanent al patrimoniului cultural național în contextul celui european și chiar universal. Impresionează profunzimea aprecierilor exprimate folcloristului de personalități notorii ale etnologiei moderne, grație abnegației pentru salvagardarea moștenirii culturale a poporului nostru: „Nicolae Băieșu este unul dintre cei mai temeinici cercetători ai obiceiurilor noastre calendaristice, având în spate o veritabilă operă științifică, în cuprinsul căreia întâlnim câteva lucrări de referință, ce au marcat, la timpul lor, evoluția investigațiilor în acest domeniu al culturii populare” (dr. Ion Cuceu, Cluj, România) [4, p. 376]; „folclorul, după cum constată N. Băieșu, contribuie nu numai la formarea universului de cunoștințe despre lume al copiilor, ci și cultivă la ei calități morale înalte, caracteristice poporului <...>, de dezvoltare a gândirii și vorbirii, de formare a conștiinței etice a generației în creștere” (dr. Grigore Bostan, Cernăuți, Ucraina) [5, p. 347]; „Cu erudiția sa, unanim recunoscută și cu experiența sa îndelungată de cercetător al fenomenului popular în cadrul său natural”, „Nicolae Băieșu [este – n. n.] unul dintre cei mai distinși etnologi din Basarabia. <...> Studiile care-l reprezintă mai bine sunt cele care tratează cu consecvență sărbătorile populare: teza sa de doctorat *Folclorul obiceiurilor de Anul Nou*, apoi aceea de doctor habilitat *Studiu istoric – comparat al folclorului calendaristic în Republica Moldova și în localitățile românești din Ucraina* și cea mai amplă lucrare a sa în acest domeniu *Sărbători domnești (închinare Maicii Domnului și Mântuitorului)* (I, 2004; II, 2007)” (dr. Iordan Datcu, București, România) [6, p. 403].

Referindu-se la *Colindatul de Crăciun*, Nicolae Băieșu deduce că românii, de rând cu ucrainenii și bulgarii, au poate cel mai spectaculos obicei cu caracter public, în cadrul căruia este antrenată toată comunitatea. Observația savantului reiterează concluziile

profesorului de slavistică de la Universitatea din Iași, Petru Caraman, care în studiile sale de folclor comparat: *Colindatul la români, slavi și la alte popoare și Descolindatul în orientul și sud-estul Europei* [7], analizează colindatul Crăciunului în amploarea sa cutumiară, cu referințe clare la scenariu, actanți, practici și reprezentări asociate obiceiului, insistând asupra semnificațiilor acestora în cadrul unui context socio-cultural bine definit la mai multe popoare.

În continuare, etnologul basarabean Nicolae Băieșu constată, cu regret, dispariția fenomenului colindatului în unele localități sub influența factorilor politici (interzicerea de către regimul totalitar), istorici (modificările de calendar), sociali (vecinătatea cu alte popoare și preluarea obiceiurilor acestora, cazul cu *Pleasul* sau *Malanca* ucraineană) și religioși (biserica interzicea practicarea obiceiurilor păgâne). Prin urmare, sintetizând informațiile de teren obținute, folcloristul concluzionează asupra răspândirii fenomenului, realizând și o radiografiere a spațiului geocultural al Republicii Moldova și al localităților românești din Ucraina, Federația Rusă de actualizare etnofolclorică a obiceiului.

Prima trăsătură esențială a *Colindatului în Basarabia*, asupra căreia ne atrage atenția cercetătorul, vizează practicarea acestuia conform celor două stiluri (pe stil nou, 25 decembrie, în localitățile din preajma Prutului, ca rezultat al trecerii la stilul nou în Basarabia în anul 1924: or. Briceni, rn. Briceni (Drepcăuți, Lipcani, Grimăncăuți, Tabani, Caracușenii Vechi); în rn. Edineț (Fetești, Hordinești, Hordineștii Noi, Trinca); în rn. Cahul (Giurgiuiești, Cășlița-Prut, Slobozia Mare, Alexandru Ioan Cuza); precum și în unele sate din rn. Ungheni (Boghenii Vechi, Boghenii Noi); în rn. Telenești (Bogzești); în rn. Glodeni (Cobani); în rn. Fălești (Năvărneț) și stil vechi, 7 ianuarie, multe sate din raioanele de centru, localitățile românești din Ucraina și Federația Rusă.

Cel de-al doilea aspect se referă la practicarea obiceiului în ajunul Anului Nou, în unele sate din apropierea Prutului, de către fete (Rădenii Vechi, Ungheni).

O altă trăsătură distinctivă este dispariția sau lipsa totală a acestui obicei, așa cum constată și etnologul Varvara Buzilă, referindu-se la contextul actual de conservare a fenomenului calendaristic [8, p. 13]. Explicația vine, după cum ne sugerează și Ovidiu Bârlea, din cauza interdicțiilor din partea bisericilor de a practica obiceiurile păgâne (mărturii servesc consemnările lui Zamfir C. Arbore de la sfârșitul secolului al XIX-lea, prin care aflăm că în Basarabia *Colindatul* „dispare încetul cu încetul din cauza unor dispozițiuni, luate de consistoriul [judecata ecleziastică] din Chișinău, care oprește acest obicei de a se practica, considerându-l contrariul reli-

giei ortodoxe. Din această cauză, poliția rurală, ajutată de preot, amendează și încarcerează pe colindători” [9, p. 214.]. Ulterior, biserica și-a însușit aceste tradiții și obiceiuri, adaptându-le moralei creștine. Materialele de arhivă ne confirmă că în unele sate din centrul și vestul Republicii Moldova: în rn. Telenești (Hirova, Hirișeni, Mihălașa, Ciulucani, Codru, Crăsnășeni, Cășla, Ghiliceni, Mândrești, Țanțăreni, Verejeni, Zgărdești); în rn. Sângerei (Bobletici, Bursuceni, Chișcăreni, Coșcodeni, Dumbrăvița, Slobozia Mare); în rn. Glodeni (Cuhnești, Limbeni); în rn. Fălești (Bocani, Risipeni); în rn. Ungheni (Rădenii Vechi, Valea Mare, Buciumeni, Bușila, Chirileni, Pârlița, or. Ungheni); în rn. Călărași (Nișcani, Bahmut, Sadova, Sipoteni); în rn. Strășeni (Pănășești, Scoreni, Condrița, Lozova, Vorniceni, Zubrești); în rn. Hâncești (Cotul Morii, Leușeni, Mereșeni, Buțeni, Voinescu, Dahnovici, Pașcani); în rn. Leova (Cârpești, Tomai); în câteva sate cu populație mixtă din rn. Ci-mișlia (Albina, Fetița, Gura Galbenei, Lipoveni, Maximeni, Topala); în rn. Ialoveni (Ulmu, Malcoci); în rn. Nisporeni (Iurceni), obiceiul sau a dispărut, sau nu a fost practicat vreodată. În localitățile rurale unde fenomenul respectiv nu a fost înregistrat, s-au observat cazuri de performare a colindatului de actanți-colindători din localitățile vecine. Constatările etnologului Băieșu se referă în mare parte la informațiile culese pe teren în a doua jumătate a secolului al XX-lea. Pentru a da o notă apreciativă perpetuării în contemporaneitate a fenomenului, de un real folos sunt informațiile colectate de membrii-cercetători ai Comisiei Naționale pentru Salvagardarea Patrimoniului Cultural Imaterial în perioada pregătirii dosarului includerii acestui element în patrimoniul umanității, precum și efectuarea noilor cercetări de teren de către colaboratorii Sectorului de Folclor al Institutului de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” al MECC.

În literatura de specialitate fenomenul etnocultural *Colindatul* cunoaște o interpretare mai largă, fiind atribuit mai multor tradiții: *Lăzărelul*, *De-a ouăle*, *Paparuda*, *Drăgaica*. De asemenea, se întâlnesc expresii precum *Colinda Plugușorului*, *Colindatul cu măști*, forme ale *Colindatului*: *Sorcova*, *Semănatul*, *Capra*, *Plugușorul*, *Vasilca*. Cu referire la *Colindatul* din Republica Moldova, Nicolae Băieșu e de părere că acesta are o accepție mai îngustă, referindu-se doar la obiceiul de Crăciun, pentru Anul Nou fiind uzuală expresia *a umbla: cu Plugul, cu Hăitul, cu Semănatul, cu Sorcova, cu Sănătatea nouă* etc.

În aceeași ordine de idei, etnologul Sabina Ispas propune a include în colindatul propriu-zis numai acele fenomene care „se înscriu actului *ritual* al colindării împlinit de ceata de colindători (tradițional bărbătească), precum și colindatul copiilor, când sunt

îndeplinite exigențele impuse de ritual și de conștiința sacrului implicit actului acestuia. Cântecul de Crăciun, subliniază etnologul, dezvoltă subiecte direct legate de Nașterea Domnului, dar nu au funcție rituală, pentru interpretarea lor nu este necesară respectarea unor norme care să asigure eficiența în registrul acesta special, interpretării nu sunt selecționați după criteriile specifice, mesajul de bază este asociat bucuriei pe care cei care cântă o transmit oamenilor cu asemenea prilej excepțional. Majoritatea repertoriilor care sunt găzduite de manifestările festive contemporane dedicate Crăciunului se înscriu în categoria cântecelor de Crăciun și nu colindatului tradițional. Nu avem în vedere festivalurile de colinde, organizate de instituții și organizații care valorifică fondul patrimonial folcloric și îl exploatează în spectacol, nu totdeauna onest” [3, p. 13-14].

Spre deosebire de autorii volumului *Colindatul de ceată bărbătească*, menționat mai sus, Nicolae Băieșu e de părerea că fenomenul ar trebui investigat mai vast, deoarece în Basarabia actanții din ceata de colindători nu sunt doar flăcăii, dar și copiii, fetele, persoanele căsătorite. Prin urmare, din perspectiva performării acestui obicei, folcloristul distinge:

- Colindatul practicat de copii;
- Colindatul practicat de către unele fete mari;
- Colindatul bărbaților săraci (țigani) (sporadic);
- Colindatul practicat de căsătoriți;
- Colindatul practicat de flăcăi (interpretării de bază ai fenomenului).

Evident, între toate aceste tipuri de colindat există similitudini, însă mai apropiate de practica ritualică sunt totuși cele performate de copii și flăcăi, preponderent de cetele masculine, care acționează în timpul sărbătorilor de iarnă, începând cu data de 24 decembrie/6 ianuarie (pregătirile începând chiar cu Lăsatul Secului pentru Postul Crăciunului), încheindu-și sarcinile rituale în ziua de Sf. Ion, pe 7 ianuarie/20 ianuarie a anului (administrativ și astronomic) următor.

Cetele de colindători, conform tradiției, urmăreau respectarea intervalului de timp ritualic (anumite zile, momente exacte din zi sau noapte), spațiul de actualizare al obiceiului, uzitarea recuzitei specifice și a repertoriului de colinde specifice localității de origine. Informațiile privind așa numita practică a descolindării – pagube de diversă intensitate făcute în gospodăria celor ce au refuzat primirea cetei de colindători însoțite de urări „rele” –, evocate prin exemple de etnolog Nicolae Băieșu, sunt percepute drept o „pedeapsă” convențională, aplicată gospodarilor pentru ai izola și a-i elimina din habitatul tradițional, ca să preîntâmpine pătrunderea acțiunilor maligne din partea spiritelor demonice asupra localității colindate.

În favoarea tradiției performării masculine a obiceiului sunt informațiile oferite de înșiși informatorii, care recunosc că în trecut fetele nu colindau. Nicolae Băieșu presupune că practicarea colindatului de unele fete mari a început sub influența popoarelor conlocuitoare, a ucrainenilor, bunăoară. Etnologul de la Iași, Lucia Cireș, e de părere că mutația a avut loc „deoarece în Moldova cetele de flăcăi s-au profilat cu precădere pe alte forme de colindat, ca plugușorul sau teatrul folcloric, [de aceea – n. n.] perpetuarea tradiției a fost preluată de către fete și femei” [10, p. 73]. Cu toate acestea, folcloristul basarabean concluzionează că rolul principal al fetelor consta „în grija de a-i primi și a-i dărui cât mai frumos pe flăcăii și băietanii care felicită casele cu ocazia sărbătorii Crăciunului”.

Analizând *Colindatul în ceată bărbătească* cercetătorul Nicolae Băieșu ia în discuție mai multe aspecte legate de:

1. taxonomia populară (inventariază termenii identificați cu referire la grupul de colindători-flăcăi – *ceată, ceata flăcăilor, ceata mare, tovarășie, hurtă, companie, bandă, roată, malancă*; membrii cetele de colindători flăcăi – *semași, sâmbriași, lăturași, mijlocași, camarazi* ș. a.; conducătorului cetei – *vătav, calfă, pristav, staroste, bireoza*; ajutorii conducătorului cetei (*cămăraș, comoraș, banar, bancar, haznagi, casier, colăcar, pivnicer, chelar, bucătar, crășmar*);

2. etapele generale de practicare/organizare:

▪ *constituirea cetele* (numărul membrilor varia de la 5-30 persoane, numărul cetele era în funcție de mărimea satului, așezarea caselor, relațiile de prietenie, rudenie între flăcăi, de regulă, 1-4 cete, cel mult 10-15 (Mihăileni-Briceni);

▪ *alegerea (sau numirea) conducătorului cetei și a ajutorilor lui etc.;*

▪ *găsirea și amenajarea localului pentru pregătirile colindătorilor (hurdughie, hardughie, gazdă, ceată);*

▪ *primirea flăcăilor tineri în ceată (rituri de inițiere, ieșirea în lume, datul vedrei la hurdughie sau la horă, flăcăii care au trecut de 18 ani, de obicei avea loc toamna, șezutul cu fetele);*

▪ *învățarea cuvintelor și melodiilor de colinde.*

▪ *pregătirea vestimentației, recuzitei.*

Importante pentru înțelegerea ritualică a performării obiceiului *Colindatul în ceată bărbătească* sunt sistematizările și clasificările efectuate de Nicolae Băieșu. De exemplu, colindatul propriu-zis cuprinde câteva elemente generale care demonstrează un scenariu cutumiar distinct:

▪ *respectarea timpului înfăptuirii obiceiului (în care zile se colinda);*

▪ *ordinea umblatului (de la casa cui începeau Colindatul, cum continuau);*

- cererea permisiunii de a colinda;
- locul colindatului (la geam, în casă);
- utilizarea instrumentelor muzicale;
- dansurile;
- originalitatea colindatului în unele sate din sudul Bugeacului (Cartal, Noua Suliță, rn. Reni, reg. Odesa);
- darurile primite pentru colindat, utilizarea lor.
- descolindatul [11].

Analizând constituențele/etapele desfășurării Colindatului în ceată bărbătească în studiile folcloristului Nicolae Băieșu, ne convingem că respectivul fenomen etnocultural reprezintă un spectacol integru, în care își dau concursul aproape toți locuitorii satului, care, pe de o parte, esențializează o instituție ce socializează tinerii, îi inițiază în obiceiurile comunității, educându-le un comportament corespunzător, iar pe de altă parte, se coagulează în scenariul unor prestații artistice ale cetelor de colindători, fiecare din ele străduindu-se să se evidențieze pentru a deține o poziție importantă în habitatul său tradițional.

BIBLIOGRAFIE

1. Băieșu N. Sărbători domnești (închinat Maicii Domnului și Mântuitorului). Studiu: Culegere de texte etnografice și folclorice. Vol. I, Chișinău: Cartea Moldovei, 2004. 448 p.
2. Raport privind activitatea de cercetare științifică: Proiectul „Tezaurul folcloric al românilor (Basarabia, Transnistria, Nordul Bucovinei, Transcarpatia). Nr. înregistrării de stat: 11. Data înregistrării de stat: 31.03.2006. Cifrul: 06.410.011F. Chișinău, 2011. 56 p.
3. Ispas S. Colindatul în cadrul culturii tradiționale românești. În: Tabor, nr. 9, decembrie 2010, p. 8-23.
4. Cuceu I. Cercetător preocupat de obiceiurile calendaristice. În: Nicolae Băieșu – o viață închinată valorificării folclorului. Omagiu – 80. Chișinău: Profesional Service, 2014, p. 376-377.
5. Bostan G. Valoarea educativă a folclorului copiilor. În: Nicolae Băieșu – o viață închinată valorificării folclorului. Omagiu – 80. Chișinău: Profesional Service, 2014, p. 347-348.
6. Datcu I. Nicolae Băieșu la 75 de ani. În: Nicolae Băieșu – o viață închinată valorificării folclorului. Omagiu – 80. Chișinău: Profesional Service, 2014, p. 402-403.
7. Caraman P. Colindatul la români, slavi și la alte popoare: Studiu de folclor comparat. Ed. îngrij. de Silvia Ciubotaru. Pref. de Ovidiu Bârlea, București, Minerva, 1983. 635 p.; Caraman P. Descolindatul în orientul și sud-estul Europei: Studiu de folclor comparat. Ed. îngrij. și postf. de I. H. Ciubotaru. Iași: EUAIC, 1997. 522 p.
8. Colindatul de ceată bărbătească. Chișinău: „Tipografia Reclama” SA, 2011. 176 p.
9. Arbore Z. C. Basarabia în secolul XIX. București: Institutul de Arte Grafice Carol Göbl, 1898, 789 p.
10. Cireș L. Aspecte ale Colindatului în Moldova. În: Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei pe anii 1965-1967. Cluj, 1969, p. 69-85.
11. Băieșu N. Obiceiurile și folclorul sărbătorilor de iarnă. Partea I. Chișinău: Tipografia Centrală, 2014. 836 p.

Andrei Mudrea. *Ducerea Crucii*. 1998, t. m. p. 115 × 185 cm